

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies primus et secundus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Palladio Episc. Conf. Mediolani Santonum In Aquitania II.
Commentarius Historicus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73889](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73889)

AUCTORE
J. G.
uti et de S.
Martini ora-
torio, quod
Sanctus con-
didit,

12 Quod spectat ad oratorium, quod a S. Augusto sub invocatione S. Martini in loco Brivas edificatum rectumque Gregorius Turonensis testatur, observat Ruinartius, pro Brivas alibi legi Brias, additque: Habetur in archipresbyteratu Exoldunensi locus DE BRIVIS, BRIVES dictus, ubi cum ecclesia parochiali exstat prioratus, Dolensi olim monasterio subjectus, qui fortasse hic designatur. In Catalogo quoque beneficiorum diocesis Bituricensis, anno 1648 edito, in eodem archipresbyteratu Exoldunensi parocia DE BRIVIS, BRIVES L'AUMOSNERIE; ac Prioratus de Brivis L'AUMOSNERIE DE BRIVES leguntur. Catharinus in Patronatibus Bituricensibus scribit, prioratum illum olim quidem conventualem, at suo tempore simplicem (ut vocant) fuisse, atque in gemina civitate Bituricensis, extra cujus muros situs est, anni 1412 et 1362 obsidione destructum fuisse, locumque, in quo exstabat, Dryas (forte Brias voluit dicere) appellatum.

alteroque S.
Symphoriani,
cui præsuit,

15 De altero, cui S. Augustum præsuisse diximus, monasterio Dionysii Sammarthani inter vetera diocesis Bituricensis monasteria sic ait: S. Symphoriani monasterium apud Biturigas auctorem agnoscit Probianum, episcopum ecclesie Bituricensis, aut Desideratum, ejus decessorem: id enim obscurum est in Gregorio. Obscuritas hæc oritur ex verbis num. 7 et 8 a me relatis, quibus et Probiani et ejusdem decessoris Desiderati, Bituricensium antistitem, mentio fit; unde dubitari potest, ad utrum referri debeant ista de S. Symphoriani ecclesia dicta: Quam memoratus pontifex fabricaverat ante conspectum muri Biturigi. Philippus Labbeus in Elogio historico ejusdem civitatis eadem de S. Desiderato interpretatus est; Catharinus vero, supra laudatus, ejusdem ecclesie fundatorem, nescio, quo argumento, utriusque decessorem S. Arcadium, de quo apud nos ad Kalendas Augusti breviter actum est, nominavit: quod certe Gregorio refragatur.

14 At multo antiquiorem eandem facit auctor Patriarchii Bituricensis a Labbeo editi tom. II Bibliothecæ Mss. librorum, cap. 22 in eodem Arcadio, ubi ille ait: Idem gloriosus pontifex Archadius... ex hac luce subtractus Kalendis Augusti feliciter migravit ad Christum; cujus sacratissimum corpus cum debita venerationis honore traditum fuit sepulturæ in basilica Symphoriani martyris, ubi usque nunc gloriose quiescit juxta corpus S. Ursini, primi ejusdem Biturigæ civitatis episcopi; quam quidem ecclesiam fuisse olim constructam per eundem divum Ursinum, testatur Gregorius Turonensis capitulo LXXX libri in Gloriam Confessorum. Ita quidem huic auctori, qui sæculo XVI scripsit, videri potuit ex allegato Turonensis loco, quod in ejusdem exordio sanctus ille Ursinus memoratur; sed advertere debuisse, non potuisse S. Arcadium mox ab obitu in ecclesia S. Symphoriani juxta corpus S. Ursini sepeliri, quod idem Gregorius in eodem capite expresse affirmat, in eandem primum illatum fuisse a Probiani episcopo; uti et ipsemet Patriarchii compilator pramiserat in S. Ursino, ac deinde etiam repetit in Probiani, quem eodem Arcadio post S. Desideratum successisse statuit.

13 Ceterum, hæc ecclesia (ita notavit Ruinartius ad dictum locum Gregorii) nunc intra urbis muros, mutato nomine, S. Ursini appellatur, collegio canonicorum et parochie titulo insignis. Consentit Dionysius Sammarthanus tom. I Gallie Christianæ col. 120: Jam pridem, iniquiens, monasterium S. Symphoriani conversum est in collegium canonicorum secularium, nunc S. Ursini vulgo appellatum. Canonicos illos primo Regulares fuisse scribit Catharinus, sed anno 1178 a Guarino archiepiscopo communis vitæ onere exemptos; quod laudatus Sammarthanus col. 36 eodem anno ab illo factum docet, postquam frustra conatus fuerat eosdem ad communem vitam revocare, ut proinde isti jam ante ab ea observantia descivisse dicendi sint.

DE S. PALLADIO EPISC. CONF.

MEDIOLANI SANTONUM IN AQUITANIA II.

COMMENTARIUS HISTORICUS.

§ I, Sancti cultus a sæculo saltem XI stabilitus; Lectiones Breviarii Santonensis ei propriæ: ejus in quibusdam Martyrologiis annuntiatio et apud varios scriptores, ut vere sancti, memoria.

FORTE SUB
ANNUM DC.
Antistes no-
ster, etsi ali-
quando, teste
Gregorio Tu-
ronensi, de-
liquit, de-
que ejusdem
conditore;

Quos ab universa, at vel maxime a particulari aliqua ecclesia pro Sanctis haberi, Cælitumque honoribus officii cernimus, eos non ad unum omnes usque adeo innoxiam semper exegisse ætatem, quin humani aliquid passi sint, imo et vel animi perturbatione, vel naturæ vehementio-

ris impetu, subinde gravius deliquerint, cum non uno in nostro Opere demonstratum est luctuoso exemplo, tum et suo hic commonstrabit Palladius, Santonensis episcopus, quem indigenæ Saint Pallade et Saint Palais vulgo appellant. Nimirum et is homo fuit; nec ab eo proin res humanæ alienæ fuerunt. Quæ tamen censendæ non sunt, aut illius, aut aliorum Cælitum, qui lapsi in terris quandoque

A quandoque sunt, veræ sanctitati derogare, quotiescumque eas sincera penitentia exceptit, hancque eximia virtutes ornarunt, ac denique pretiosa in conspectu Domini mors coronavit, uti factum in Palladio esse, infra dicenda palam facient. Illius variis locis meminit S. Gregorius, Turonensis episcopus, atque, ut virtutes ejus intactas non reliquit, ita et, uti sincerum decuit scriptorem, delicta ejusdem, vel se vivente vel præsentem, admissa minime dissimulavit; tametsi tamen, quod hic in antecessum dicere liceat, nonnulla illius facta, ab eo scriptore notata, aliquid justæ excusationis habere non immerito queant. Hunc ego Historiæ Francorum aliorumque Operum scriptorem, utpote Palladio synchronum, multarumque, quas refert, rerum oculatum testem, tam presse duce sequar, ut ab eo, nisi quædam prætermissa, ex aliis fontibus eruenda, aut aliqua, parcius ab eodem tradita, evolenda latius aliunde sint, discessurus sim nuspam.

saltem ab
anno 1047 ac
deinceps pu-
blicum cultum
habuit.

2 A Palladii ecclesiastico cultu, ac vel idcirco potissimum, quod is propter historicorum martyrologorumque longe plurimum silentium non sat certus videri posset, stabiliendo illustrandoque exordium sumo. Ac primo quidem, quod Gregorius Turonensis supra laudatus nuspam Palladio Sancti titulum adscribat, nec verbum unum de ecclesiastica ejus veneratione habeat, id vero nemini mirum videri potest, cum ille Palladio superstes non vicerit, imo contra biennio saltem ante eum excesserit et vivis; ut adeo Palladium annumerare Sanctis non poterit, nedum de cultu, qui vere Sanctis non statim ab obitu semper redditur, vel obiter meminisse. Quod autem ad classicos martyrologos rerumque Gallicarum Palladio suppare scriptores attinet, non est pariter, cur a nemine illorum eum Sanctis annumeratum esse, miremur; cum ei, uti mihi quidem videtur, vel multo serius deferri cultus cæperit, vel saltem is adeo solennis eorum ætate non fuerit, ut extra Santonensis diocesis limites etiam increbresceret, ac speciali memoria dignus tunc foret. At vero, jam tum saltem ab anno 1047, quo charta foundationis percelebris abbatiæ S. Mariæ apud Santonas data est, præsul nostro Sancti nomen adhaesisse, atque ad ejus cultum, seu, ut tom. II Galliæ Christianæ auctæ inter Instrumenta col. 482 alterius chartæ verba habent, ad serviendum S. Palladio canonicos aliquot constitutos fuisse, ex editis ibidem a col. 479 documentis, ad Santonensem ecclesiam pertinentibus, omnino manifestum est. His adde, quod tum in eisdem, tum aliis ibi excusis instrumentis modo ecclesia S. Palladii, modo parochia S. Palladii, aliæ ejusmodi nomina occurrant, ex quibus, sacras ædes sancti Præsulis nostri venerationi dicatas jam tunc existisse, indubium evadit.

uti varia
ostendunt
documenta,

5 Adhæc, cum, teste Dionysio Sammarthano laudato tom. II Galliæ Christianæ auctæ col. 1039 et seq., veteres rituum codices, haud dubie ipsi visi, diserte testentur, capsam reliquiarum S. Palladii nostri olim gestatam in publicis supplicationibus fuisse ad implorandam de celo pluviam, consequens et hinc fit, ut jam pridem cultu ecclesiastico sanctus Præsul gavisus fuerit, tametsi nulla nos doceant monumenta, quo anno sæculove ejus exordium statui debeat. Porro antiquum hunc S. Palladii cultum nulla lapsu temporum detrimenta sensisse, at contra potius non vulgari modo increvisse, Santonensis ecclesiæ Breviarium, anno 1342 excusum, ejus excer-

ptum apographum ex Sammagloriana bibliotheca Parisiensi Oratorii D. N. J. C. mihi humanissime transmisit R. D. Thierry, sat liquido ostendit. Quippe non tantum in præfixo ei Calendario Nonis Octobris Palladio episcopo Officium 9 Lectionum præscribitur; sed et in Litanis, in eadem ecclesia concini pridem solitis, inter sanctum Trojanum, Santonensem episcopum, sanctumque Leontium, proximum nempe sui in Santonensem cathedram successorem, medius statuitur invocaturque S. Palladius, haud secus atque S. Hieronymus aliique indubii Sancti, seu exteri seu indigenæ confessores, quorum suffragia in Litanis illis Santonensis ecclesia suppliciter postulat.

4 Denique folio cxlix ejusdem Breviarii præscriptum in Calendario novem Lectionum Officium, quod saltem duplex minus tunc fuit, integrum exhibetur; quod, quatenus Sancto proprium est, hic transcribere visum fuit. Antiphona ad Magnificat in Vesperis ita habet: O Palladi egregie! O confessor præcipue! O fulgens gemma præsulum! O et Sydus eximium. In omnibus amabilis et in cunctis laudabilis, sis nobis clemens ubique, nunc et in omni tempore. Hanc excipit Oratio, his concepta verbis: Deus, qui in Abrahe, famuli tui, gremio eximium confessorem Palladium dignatus es collocare, illius salutifera supplicatione uranice patrie civibus nos interesse concede. Per Dominum etc. Mox subditur, quod tum temporis ad Matutinum Officium concinebatur Invitatorium, ita sonans: Agmina Christi pangite: adsunt enim celebria Patris nostri solemnia: Jubilemusque igitur Deo nostro unanimes, qui sibi Sanctum gratuito elegit Palladium.

3 Dein subsequuntur ternæ, quæ Sancto propriæ sunt, secundi Nocturni Lectiones, infra discutiendæ, quorum prima, quæ totius Officii quarta est, ita se habet: Palladius, Eutropii discipulus et ab eodem in fide instructus, presbyteratus ordinem suscepit. Et quomodo sanctissime se gesserit, acta ejus demonstrant: nam post mortem sancti Eutropii Santonensis ecclesiæ ordinatur. Tu autem etc. Quæ vero secundi Nocturni secunda est, æque succincte, at præ prima veritati multo conformius, his verbis Sancti gesta refert: Qui ecclesiam optime regens, Christianos tam opibus, quam monitis ac verbis salutiferis satiabat, fovebat et hortabatur: corpusque sancti Eutropii transtulit in novam basilicam, quam ipse construi fecerat. Tertia denique his verbis concepta est: Idemque Palladius Vasium, juvenem Santonicum, pro Christi fide martyrizatum, a Christianis tumultum cognoscens, basilicam eidem Vasio consecravit: in qua abbatem et monachos ordinavit, ut diu noctuque divinis inservirent obsequiis. Tandem Palladius virtutibus et miraculis plenus obdormivit in Domino. Hactenus Lectiones propriæ, quæ de constanter exhibito jam pridem S. Palladio cultu, eoque minime vulgari, dubium relinquunt nullum.

6 At, inquit, qui a Santonensi ecclesia antiquo constantique cultu afficitur Palladius, is septimo ad Lectiones Responsorio, quod ei proprium quoque est in eodem Breviario, ab omni asperitate fellis semper immunis existisse asseritur, et, quod caput est, Lectione quarta S. Eutropii, qui sæculo III pro Christi nomine martyr occubuit, discipulus, proximusque, ut verba innunt, statuitur in cathedram successor; quæ cum in Palladium nostrum, teste S. Gregorio, ab

AUCTORE
J. G.

ipsumque
Santonensis
ecclesiæ Bre-
viarium,

E

* id est cæ-
lestis

e quo lectio-
nes propriæ
recitantur;

* supple epi-
scopus

* fortasse
operibus
F

quæ non alte-
ri, quam Pal-
ladio nostro,

in

AUCTOR
J. G.

asperioris animi noxa subinde non immunem, ac sæculi dumtaxat sexti antistitem, nequaquam cadant; necesse fit, ut non Palladius noster, sed alius quidam ei homonymus Santonensis præsul ecclesiastico apud Santones cultu gaudere asseratur. Ad hæc respondeo, cum Santonensis ecclesia in Officii sui Lectione quinta Palladium in novam basilicam, quam hic construi fecerat, S. Eutropii corpus transtulisse affirmet, quod factum ex S. Gregorio Turonensi Lib. 1 de Gloria Martyrum cap. 36 desumpsit, apertissime ostendit, non de alio Palladio se hoc loco agere, quam de quo sanctus ille scriptor citato cap. sermonem habuerat, qui utique Palladius omnino noster est. Accedit, quod eadem ecclesia S. Vasio, qui sub Alarico Gothorum rege interfectus fuit, basilicam a Palladio suo consecratam fuisse, Lectione 4 asserat, quod certe alteri, quam nostro, convenire nequit.

ut non una in his sit hallucinatio, attribui posse ostenduntur.

B

7 Postrema cum Palladius ille, quem Santonensis ecclesia inter sanctos suos antistites Trojanum et Leontium medium statuit, procul dubio noster sit, hunc pariter, et non alium Officio suo ecclesiastico colere indubie dicenda est; præsertim, cum alter S. Palladius, Santonensis itidem, ut vulgo placuit, episcopus, et S. Eutropii discipulus, in rerum natura existisse non probetur, uti tom. II Gallix Christianæ auct. col. 1054 etiam tradit Dionysius Sammarthanus. Erraverit igitur in eo Officii ecclesiastici auctor, quod vulgi errorem, aut minus accuratum loquendi modum secutus, Palladium fecerit S. Eutropii discipulum; fueritque etiam ultra quam fas est, sancto suo Præsuli indulgentior, cum etiam ab omni asperioris animi culpa illum eximere nixus fuit; at non ob geminam hæc auctoris hallucinationem diversus a nostro dici debet Palladius Santonensis præsul, quem hoc die ecclesia illa Officio celebrat satis solemniter, et cui soli, ut dicenda monstrabunt, cetera conveniunt omnia, quæ in Officii illius Lectionibus referuntur, quæque variis scriptoribus commemorata existant.

Eum quoque variis scriptores et Fasti ecclesiastici

C

8 Nec vero Santonense Breviarium dumtaxat, sed et varii ecclesiastici Fasti, contra ac Bailletus ad hunc diem col. 105 contendit, Palladium nostrum Sanctis annumerant. Testantur id generatim Benedictini, Operum S. Gregorii Magni editores, tom. II col. 828 in suis ad S. Gregorii Papæ Epistolam quadragesimam nonam Annotationibus, et Bouquetus tom. II Scriptorum rerum Gallicarum pag. 552 in suis itidem Annotationibus ad Gregorii Turonensis libri VIII Historiæ Francorum caput quadragesimum tertium. Ex his autem ecclesiasticis Fastis duos, quos mihi videre non licuit, Dionysius Sammarthanus cit. tom. II Gallix Christ. auct. col. 1039 nominatim recenset, vetusta nimirum Lemovicensia et Santonensia Hagiologia, in quibus Sanctus noster verbis hæc annuntiat: Nonis Octobris apud Santones S. Palladii episcopi et confessoris. His præter Martyrologium Gallicanum, auctore Saussayo, cujus verba infra dabimus, consonat Burdegalensis ecclesiæ Usuardinum Martyrologium, quod apud Sollerium in Auctariis ad diem 7 Octobris Palladium nostrum ita memorat: Xantonas civitate, sancti Palladii episcopi et confessoris; ut adeo merito laudatus Sollerius in suis ad Usuardi Auctaria Observationibus pag. 585 miratus sit, cur Sanctus hic a Castellano fuerit prætermisus; nec minus mirum sit, cur in recentiori Martyrologio Parisiensi non fuerit memoratus.

9 Ipsam nunc Saussayi annuntiationem, prioribus multo uberiorem, Sanctique honorifica gesta commemorantem audiamus: Ipso die (ita ad 7 Octobris pag. 697 loquitur) in civitate Santonensi sancti Palladii episcopi et confessoris, qui, Didymo meritorum suffragiis succedens, sanctitatis et doctrinæ gloria cathedram, cui insedit, illustravit. Decoris domus Dei amator et Cælitum cultor egregius, sancti Stephani basilicam, cujus decora pangit Fortunatus, miro opere extruxit. Ecclesiam insuper condidit insignem in honorem beatorum Apostolorum Petri et Pauli, nec non sanctorum Martyrum Laurentii et Pancratii, quorum reliquias misso ad sanctum Gregorium Magnum Luparico presbytero, Apostolico munere, cum elogio pietatis Roma receptas, in eadem basilica omni cum veneratione collocavit; singulorum ipsorum Cælitum pignoribus propriis altaribus attributis, quæ in eorumdem memoriam consecravit. Et ita novem aris, quas in eadem basilica constituit, proprios tutelares cum patrociniis singulorum assignavit. Multis pressuris pius Antistes postea (imo multo verisimilius antea) exercitus est: sic Deo volente, ut, qui Sanctorum merita honorabat, vestigia teneret, et ita præmia eorumdem consequeretur.

D
ac ceteris prolixius Saussayus, ex quo elogium

E

10 Tum ita concludit: Tandem igitur cum S. Eutropii, gloriosi pontificis et martyris, Reliquias ævo et hominum oblivione non minus, quam humo sepultas, cælesti beneficio reperisset, emeritæ in Christi obsequio militiæ et ipse demum percepit donativum. Hactenus contextum a Saussayo Sancti nostri elogium eademque expressum litterarum forma, qua is indubius Sanctos certoque cultu affectos in suo Mri. commemorare solet. Ceterum, ut, quantum fieri potest, præstitus jam pridem, nemine contradicente, S. Palladio ecclesiasticus cultus extra controversiam ponatur, itaque rationem reddam, cur eum Saussayi exemplo, nullo discrimine, contra ac Bailletus fecit, indubius Sanctis annumerem, joverit hic recensuisse, quæ Hadrianus Valesius tom. II Rerum Francicarum pag. 521 candide accurateque de Palladio scripsit, hæc nimirum verbis: Hic igitur adeo dissimilem priori novissimam partem ætatis exegit, totque ac tantis virtutibus eminuit, (cum nempe ætate esset provecior) ut post mortem ab ecclesia Sanctis annumerari meruerit, et ecclesiam eidem extra Sanctonorum muros, multasque alias in variis pagi Santonici vicis posterorum pietas nuncuparit.

ejus describitur, Valesius item,

F

11 Ex his duos nominatim exhibet Codex benesficiorum Burdegalensis, Santonensis aliarumque diocesium, anno 1648 typis editus, nempe parochias in archiepiscopatu Bouttevilano diocesis Santonensis sitas, quarum alteri vulgo nomen est Saint Pallais des Combes, alteri Saint Pallais de Verrieres. Porro idem, quod Valesius, universim etiam testatur Dionysius Sammarthanus supra laudatus, ita col. 1059 scribens: Eum (S. Palladium nostrum) agnoscent patronum plurimæ diocesis ecclesiæ parochiales, quæ adeo solito ecclesiarum more solemniter Patronorum ritu sanctum Palladium venerantur. An vero die 6 Septembris, uti ibidem subdit laudatus auctor, in nonnulli ex his ecclesiis re vera Sanctus noster colatur, edicere pro certo nequeo, cum is sui pro hoc die asserti nullum vadem adduxerit, ac ne unam quidem ex his ecclesiis, quæ, pro die 7 Octobris, eum die 6 Septembris venerantur, nominatim

aliquæ, ut vere sanctum celebrant,

A nominatim designet. Ut sit, certe in sua cathedrali ecclesia hoc die 7 Octobris S. Palladius antiquum cultum habuit; ut proin merito de illo ad hunc diem agamus.

§ II. Antistitis nostri illustres natales: aditi episcopatus epocha sat prope definita. Interest Parisiensi synodo anno 573; Santonensi vero anno 579 verosimillime interfuit: Gundobaldi, in Francorum regem a quibusdam levati, jussis plus æquo paruit.

B **S**tabililo illustratoque sancti Antistitis nostri ecclesiastico cultu, cuius, ut superiore § num. 2 monui, nec meminit, nec meminisse potuit S. Gregorius Turonensis, ad hunc ducentem meum, uti ante pariter spondi, nunc redeo, ut Palladii natales gestaque prosequar. Ac primo quidem, quod ad familiam ejus attinet, testis est laudatus Gregorius Turonensis lib. de Gloria Confessorum, editionis Ruinartianæ, qua utor, cap. 60, eum ex genere quondam divitis Palladii atque adeo, uti apparet, de illa Palladiorum stirpe descendisse, qui, teste S. Sidonio Apollinare in præclara sua ad Bituriges Oratione tom. I Operum Sirmondi col. 600, aut litterarum aut altarium cathedras cum sui ordinis laude tenuerunt; quales in primis fuerunt Palladius Rhetor sæculo IV; Palladius poeta et philosophus, Æmilianus insuper dictus, sæculo V; interque Bituricenses antistites ambo Palladii, quorum alter 4, alter V sæculo floruit. Antistitem nostrum patre genitum fuisse Palladio, quondam comite Gabalitano, qui, ut Gregorius Turonensis lib. IV Historiæ Francorum cap. 40 fusius narrat, vano timore perterritus, ne a Sigiberto rege interficeretur, se ipse miserum non minus, quam mirum in modum suo gladio confodit, Bailletus ad hunc diem col. 105 conjectando adstruit; at minus probabiliter, mea quidem sententia.

C **15** Etenim cum anno 567, prout Cointius vult, vel anno 566, ut Ruinartius habet, miserandus Palladii illius interitus contigerit, paucisque adeo dumtaxat annis, antequam S. Palladius Santonensis episcopatus consecratus est; consecrarium fit, ut Palladius, quondam Gabalitanus omnes, si Sancti nostri, jam tum annis 50 aut pluribus nati, pater sit, quinquagenarius saltem exstiterit, utque proin ejus mater, quæ, teste S. Gregorio, interitum filii præcavere nitelatur, ac dein veluti exanimis ad occisi corpus cucurrit, matrona fuerit septuagenaria; quam propectam mulieris ætate, utpote spectatis adjunctis omnino memorabilem, verbulo indicaturus fuisse Gregorius Turonensis omnino videtur; cum tamen eam altissimo silentio involverit. Malim itaque credere, Sanctum nostrum omnino diversum a præfato comite parentem habuisse, antiquo illustrique Palladiorum ortum stemmate, in cuius proprium nomen, utpote nec a Gregorio Turonensi nec ab

aliis coævis, quos consului, proditum, operosius inquirere visum non est.

14 Quo loco, quove tempore natus sit S. Palladius, imo quo determinato anno Santonensem cathedram ascenderit, silet Gregorius Turonensis, quod nempe Vitam ejus ex professo non scriberet. Est tamen, unde episcopatus ejus initium sat prope definiatur. Quippe cum Heraclius, ecclesiæ Burdigalensis presbyter, a Leontio, Burdegalensi metropolitano, post depositum Emerium ad cathedram Santonensem propectus, uti ex Gregorio Turonensi lib. IV Hist. Franc. cap. 26 et ex tomo II Galliæ Christianæ auctæ col. 1057 liquet, circa annum Christi 566 adhuc in vivis fuerit, eique successerint S. Concordius et Didymus, quorum prior sub annum 568, posterior circa annum 570, ut sat verisimile est, mortem obiit; consequens fit, ut non citius, quam sub eundem annum 570, S. Palladius ad Santonensem cathedram promotus fuerit. Ex adverso autem non serius; quam anno 575 ad diem 11 mensis Septembris propecto, ejus episcopatus exordium statui posse, manifestum fit ex concilio Parisiensi IV, eodem anno 575 celebrato, cui concilio Palladius, jam tum Santonensis episcopus, interfuit ac subscripsit, quemadmodum apud Labbeum tom. V Conciliorum col. 919 et seq. videre est. Oportet igitur, ut tempore inter annum Christi 570 et 575 medio ad Santonensem cathedram Sanctus noster evectus fuerit.

15 Quæ porro causa exstiterit, cur Palladius una cum octo sanctitate inclytis aliisque multis præclaris episcopis Parisios ad celebrandam synodum evocatus fuerit, ex ipsis partim concilii Actis non abs re erit hic commemorare. Cum Carnotini territorii presbyter quidam, nomine Promotus, qui, relicta sine episcopi sui litteris cellula sua, illicite et contra canonicam disciplinam ordinatus fuerat episcopus, Carnotinæ diocesis parochiam, in provincia Lugdunensi quartam sitam, cui vocabulum Duno est, (Chateau-Dun nunc vocant) ejusdemque parochiæ facultates, quasi sub nomine episcopatus, invasisset; Pappolus, Carnotensis episcopus, apud Chilpericum regem, cujus imperio Carnotum suberat, de illata sibi sacrisque canonibus injuria conquestus fuerat. At vero, cum Castrum Dunense, etsi diocesis Carnotensis parochia, Sigiberto regi pareret, isque Promotum, subditum suum, tueri constitisset, non poterat non hinc grave scandalum in ecclesia oriri, interque ambos principes recrudescente dissensio. Guntramnus igitur, pius ille Burgundionum rex pacisque amantissimus, quo huic malo iret obviam, de Chilperici et Sigiberti consensu synodum Parisiis in S. Petri basilica, nunc S. Genovefæ dicta, habendam curavit, qua ortæ inter illos reges controversiæ et privatorum querelæ per sanctissimos episcopos dirimi et ex æquo componi possent.

16 Ad hanc itaque synodum cum 51 episcopis unoque presbytero, vice Ricomeri Aurelianensis episcopi fungente, S. Palladius anno 575, non mense Novembri, uti apud Longuevallium tom. III Historiæ Eccles. Gallic. pag. 55 errore, ni fallor, typographico legitur, sed vel ante mensem Septembrem, vel certe ante diem 5 Idus ejusdem mensis Septembris, Parisios advenit, auditisque Pappoli justissimis querelis, una cum reliquis patribus auctor fuit, ut illa synodi, quam habes apud Labbeum tom. V Conciliorum col. 919, ederetur Constitutio, ad Egidium, Rhemensem episcopum, directa, qua Promotus, omissa severitate

AUCTORE
J. G.

sub annum
570 Santonensem
cathedram ascen-
dit.

E

et Parisiensi
synodo, cujus
cogendæ occasio
refertur.

F

anno 575
mense Septem-
bri cum 15
episcopis inter-
fuit.

AUCTORE
J. G.

ritate canonica, ab eodem Egidio temere consecratus episcopus, de sui gradus dignitate depositus declaratur, quaque illi, qui deinceps ejusdem Promoti benedictionem aut expetent, aut accipere contenti essent, a communionis consortio vel ab ecclesiae liminibus arcerent forent. Auctor quoque cum iisdem patribus fuit S. Palladius scriptor ad Sigibertum regem epistola, qua, ut hic Promoti causam tueri desineret, vere episcopali libertate gravitateque injunctum fuit, ne alias ipse rex divinam contra se provocaret iracundiam.

ubi et canonam prescripta egregie cum ceteris tulatus est.

17 Et quamquam tam synodi prudentissime concepta Constitutio, quam scripta ad Sigibertum regem Epistola, omniumque patrum signata nomine, optatum exitum confestim non habuerit, uti ex Gregorio Turonensi lib. iv. Historiae Franc. cap. 48 et lib. vii. cap. 17 colligitur; imo licet reges illi, peccatis facientibus, uti idem Turonensis cit. cap. 48 scribit, episcopos recta suadentes audire distulerint, nihilo propterea minori laude dignus fuit S. Palladius aliorumque octo Sanctorum ac ceterorum episcoporum zelus, quo sacrorum canonum prescripta tutari, scandalum longe ab Ecclesia propellere, ortusque inter Chilpericum et Sigibertum dissensiones componere omni studio et opera enixi sunt. Quae post solutam hanc synodum, recrudescentibus invicem Brunichildis et Fredegundis reginarum nec non Sigiberti et Chilperici regum odiis, exorta sunt bella, unde pejor, uti Gregorius Turonensis lib. iv. Hist. Franc. cap. 48 fere loquitur, in multis Galliarum ecclesiis genitus fuit, quam tempore persecutionis Diocletiani, hujus loci non est ob oculos ponere. Quapropter ad alium episcoporum seu sacerdotum primi ordinis conventum, cui S. Palladius verisimillime interfuit, ac fortasse etiam praesedit, jam gradum facio.

Santonensi synodo anno 579 verisimillime etiam interfuit,

18 Habitus hic fuit in ipsa Sancti nostri episcopali urbe, atque, uti Labbeus cit. tom. V. Concil. col. 965 et Cointius tom. II. Annal. Eccl. Franc. pag. 159 tradunt, anno Christi 579, occasione nimirum Nantini, comitis Engolismensis, quem Heraclius, non Santonensis, uti Longuevallius pag. 133 tom. III. Hist. Eccl. Gallie in Notis perperam tradit, sed Engolismensis praesul cit. tomo Galliae Christ. col. 980 memoratus, ob illatas sibi, unigue c suis clericis injurias, inuasasque ecclesiae facultates a fidelium caetu arcuerat. Is, aut ecclesiastico fulmine, quo percussus fuerat, terribus, aut criminum suorum atrocitate vel infamia motus, horumque vel vere penitens, vel veram callide penitentiam simulans, ea, qua polebat, civili dignitate auctoritateque, precibusque forsitan et melioris vitae promissis, episcopos aliquot induxit, ut in eorum conventu, qui in Santonensi urbe habendus erat, non modo se sistere posset, sed et eorum deprecatione et opera ab episcopo suo publice reciperetur in ecclesiam. Credibile est, S. Palladium, qui pro suo animarum zelo Nantinum comitem, ut ovem deperditam, ad Ecclesiae ovile reducere satagebat, postulatis ejus lubenter annuisse, ac vixis penitentiae ejus signis, auditisque in ipso episcoporum caetu promissis, quibus se Nantinus, teste S. Gregorio Turonensi lib. v. Hist. Franc. cap. 57, omnes ecclesiae res, quas sine ratione abstulerat, redditurum, seque suo antistiti demisse subjecturum pollicebatur, in primis suasisse Heraclio, Engolismensi episcopo, ut et ipse omnia, quae ab eo petebantur, supplici comiti concederet.

19 Ut ut haec habeant, concessit Heraclius,

comitem in charitate recepit Ecclesiaeque restituit; sic tamen, ut, licet ipse horrendi a Nantino commissi criminis panam non exigeret, presbyteri tamen, teste eodem Gregorio, a Nantino conto vulnerati, ac dein crudeliter suspensi, causam Deo commitendam censeret. Ita solutus est Santonensis conventus, in quo, num praeter jam memorata, quidquam aliud gestum fuerit, incompertum mihi est. Ceterum, quod hic obiter dictum sit, etiamsi Palladius ceterique antistites episcopalis clementiae laudem ea in re promeriti sint; spe tamen sua misere se delusos paulo post ingemuerunt, cum Nantinus domum reversus ea de novo scelera patravit, ob quae rursus ab episcopo suo Heraclio fidelium communionem exclusus fuit, eaque demum morte miserima occubuit, quam, uti Gregorius Turonensis jam saepissimae laudatus observat, omnes obstupescant, admirentur et metuunt, ne inferant injurias sacerdotibus, quia ultor est Dominus servorum suorum, sperantium in se.

D
in qua Nantinus comes communioni Ecclesiae restitutus est.

20 Ad annum usque 584 S. Palladius pascendo regi suo unice intentus, nullam veri antistitis partem officii praetermiserat, Deo dilectus ac hominibus, cum mense Novembri ejusdem anni Gundobaldus seu Gundovaldus quidam magnus in Gallia turbas excitavit; quarum occasione non una in infelicem nostrum Antistitem redundavit calamitas. Res paulo alius repetenda est. Gundobaldus ille, uti fere S. Gregorius Turonensis lib. vi. Hist. Franc. cap. 24 narrat, cum natus esset in Gallis et diligenti cura nutritus, ut regum istorum mos est, erinum flagellis per terga demissis, litteris eruditus, Childeberto regi, Seniori scilicet, Childeberti, anno 584 regnantis, patruo, a matre sua representatus fuerat, dicente ea: Ecce nepotem tuum, Chlothacharii regis (seu Chlotarii I) filium: et quia invisus habetur patri, suscipe eum, quia caro tua est. Hunc Childebertus Senior, eo quod sibi filii non essent, accipiens, retinuerat secum. Quae cum nuntiata essent regi Chlothachario, misit is fratri nuncios, quibus puerum dimitti atque ad se venire curavit; cui ad se adducto comam tonderi jussit, negans a se genitum esse. At post hujus regis obitum Gundobaldus a Chariberto rege susceptus fuit; verum et a Sigiberto accersitus, iterum capite tonsus est, missusque Coloniam Agrippinam; unde dilapsus, demissis iterum capillis, ut Francorum principum mos erat, ad Narsetem, qui Italiae tunc praerat, confugit, ibique uxore accepta, filios procreavit.

Palladius Gundobaldum, cujus historia ex S. Gregorio Turon. referatur.

21 Hinc Constantinopolim profectus, post aliquam in ea urbe moram, inde ut veniret in Galliam, invitatus, Massiliam in Provincia appulit, ubi a Theodoro episcopo susceptus fuit, acceptisque dein ab eo equitibus, Mummulo patricio et duci conjunctus est, qua quidem in re, uti Turonensis notat, nihil Theodorus fecit, quod ei per epistolam, manu majorum Childeberti regis subscriptam, atque a dominis suis et senioribus imperatum non fuerat. Cum vero aliquo tempore Avenione cum praefato Mummulo et Desiderio duce moratus fuisset, una cum iisdem in agrum Lemovicensem profectus est, et ad Bricam Curetiam, vicum, (Brive-la-Gaillarde indigenae vocant) parvae impositus, uti lib. vii. Hist. Franc. cap. 10 idem auctor testatur, rex est levatus; ivit dein, eodem teste, per civitates in circuitu positas, atque, ut cap. 26 narratur, in civitatibus, quae Sigiberti regis fuerant, ex nomine regis Childeberti sacramenta suscepit; in reliquis vero,

a nonnullis in Francorum regem levatum, pro legitimo principe

A vero, quæ aut Guntchramni aut Chilperici fuerant, nomine suo, quod fidem servarent, jurabant. Suscepit pariter Engolismæ jurejurando, Tolosæque admissus, Burdegalam tandem advenit, cui urbi antistes tum præerat Bertchramnus, Guntchramni regis ex matre consanguineus, a quo præsulè Gundobaldus idem majorem in modum diligebatur.

agnovit, aut saltem ejus jussis præter Canonum ordinationem paruit:

22 Dum autem, uti cap. 51 Turonensis refert, in hac urbe morarentur, Gundobaldus nempe ejusque sectatores, Faustianum presbyterum Aquensi urbi (vulgo D'Acqs sur l'Adour) episcopum ordinari præcipiunt. Nuper enim in Aquensi urbe episcopum obierat, et Nicetius comes loci illius, germanus Rustici Vici-Julienensis episcopi, præceptionem ab Chilperico elicerat, ut tonsoratus civitati illi sacerdos daretur. Sed Gundobaldus destruere nitens ejus decreta, convocatis episcopis jussit eum (Faustianum nempe) benedici. Bertchramnus autem episcopus (Burdegalensis supra memoratus) qui erat metropolis, cavens futura, Palladium Santonicum injungit, qui eum benediceret. Nam et oculi ei eo tempore a lippitudine gravabantur. Fuit autem ad hanc ordinationem et Orestes Vasatensis episcopus: sed negavit hoc coram rege. Haecenus Turonensis; ex quo discimus, Gundobaldum a Bertchramno et hujus exemplo a Palladio nostro, uti et infra magis adhuc patebit, variisque aliis episcopis virisque Galliarum primariis pro vero Chlothacharii filio, suoque legitimo rege habitum exceptuntque fuisse, ejusque etiam mandatis morem ab iis gestum esse, et ultra quidem, uti jam nunc dicemus, quam sacri Canonis legitimo regi morem geri sinebant. Etenim cum Aquensis episcopatus Burdegalensi metropoli ex antiqua provincialium divisione non subesset, sed contra subjiceretur metropoli Elusanæ; nec Bertchramni erat Palladio injungere, ut alteri metropolitæ subditum episcopum consecraret; nec Palladii erat, ea in re, non consentiente Elusano metropolitæ, Bertchramni ac Gundobaldi jussis parere.

potest tamen prius ejus ex his duobus factum

25 Verum nihilne est, quo geminum hoc Palladii factum, cujus causa Guntchramnum regem adeo sibi ille infensum habuit, pessimeque apud quosdam audiit, excusari jure merito possit? Quod attinet ad Gundobaldi, tamquam legitimi Chlothacharii filii verique principis agnitionem, mihi quidem ea sedet sententia, si æqua lance res tota, uti supra ex Gregorio Turonensi relata est, expendatur, nihil criminis hic coram Deo admittit a Palladio fuisse. Ut autem ita existimem, hæc me præter alia impellunt. Primo quidem non constat ullo ex capite, Palladium turbas in Gallis, aut res novas molitum esse, ejusve consilio aut opera Constantinopoli evocatum fuisse in Galias Gundobaldum. Adhæc indubitatum apparet, eundem Præsulem non ante Gundobaldum pro Chlothacharii genuino filio veroque principe habuisse, quam is a Mummolo patricio et Guntchramni duce ac Desiderio item duce rex esset levatus, ac pro tali a plerisque vicinis regionibus etiam fuisset agnitus.

de omni coram Deo crimine excusari.

24 Accedit, quod, etsi Guntchramnus rex Gundobaldi illius patrem, non regem Chlothacharium, sed modo molendini gubernatorem, modo lanarium fuisse, contendisset, hæc regis Guntchramni dicta Palladius facile ignorare potuerit, aut, si ea non ignoravit, Gundobaldi matri ac Chlothacharii conjugii, Childeberto Seniori et Chariberto regibus, multisque Galliarum optimitibus, potiore fidem, quam non satis sibi in spe-

ciem coherentibus Guntchramni verbis habendam, merito existimare potuerit. Denique, cum causam Theodori episcopi Massiliensis, qui Gundobaldum primus magnifice exceperat, a rege Guntchramno discussam, et hunc, teste S. Gregorio lib. vi Hist. Franc. cap. 24 in nullo inventum crimine fuisse, indubie inaudisset; judicare meritissimo jure potuit Palladius, a se quoque sine ullo crimine honorifice excipi et pro Chlothacharii filio agnoscere posse eum, qui, teste Gregorio Turonensi, lib. viii Hist. Franc. cap. omnem principatum Galliarum se testabatur accipere, et cui suus ipsemet metropolita, licet Guntchramni consanguineus, lubens parebat. Error igitur Palladii, quo matris Gundobaldi, duorum Francorum regum, multorumque optimatum exemplo et auctoritate motus, Gundobaldum pro Chlothacharii genuino filio habuit, innocens certe ac sine noxa coram Deo fuit.

AUCTORE
J. G.

25 At non sic omni culpa liberari potest idem Præsul, dum ejusdem Gundobaldi et Bertchramni jussu Faustianum episcopum Aquensem ordinavit. Quippe, tametsi sub Gundobaldo in Novempopulania, in Aquitanica secunda atisque vicinis provinciis res admodum perturbata essent, et Burdigalensi metropolitæ parere cogentur alterius metropolis episcopi, qui Burdegalensi vicini erant; imo vero, etiamsi ille, qui omnem principatum Galliarum se testabatur accipere, ipseque etiam Bertchramnus, metropolita Burdegalensis Faustianum ordinari episcopum præcepissent; nihilominus tamen, cum Aquensis ecclesia antiquo jure Elusanæ metropolis subderetur, essetque per sacros Canones expresse vetitum, ne quis alterius provinciæ episcopum, hujus contempto metropolitæ, aut saltem sine ejus consensu, consecrare præsumeret; hinc sacrorum Canonum præscripto potius, quam Gundobaldi et Bertchramni jussis obtemperare Palladius, omniaque proinde potius mala subire debuit, quam sine Labanis, Elusani metropolitæ, canonico consensu Faustianum ordinaret Aquensem episcopum. Quod igitur Palladius, etsi non parum renitens, contrarium fecerit, perperam certe fecit, quamquam et hoc ejus factum, spectatis temporum rerumque adjunctis, non adeo grave, nedum enorme dici debeat, præsertim si, licet non ultro-neus quidem ac plane canonicus, qualiscumque saltem (nec enim de opposito omnino constat) Elusani metropolitæ assensus affuerit, aut hujus ab eo præstandi plausibilis existimatio. Quocumque modo hæc se habuerint, erroris humanæque fragilitatis culpa potius, quam perversi animi vitio legumve ecclesiasticarum contemptu hic laborasse videtur Palladius. Ceterum quo pacto admittæ culpæ penam luerit, suus infra erit dicendi locus.

at non item facta ab eo Faustiani episcopi consecratio.

E

F

AUCTORE
J. G.

§ III. Palladius a Guntchramno rege acerbe increpatur: ter ei non pejerasse ostenditur. Contumeliam unam sibi illatam moderate fert; non item alteram. In Synodo Matisconensi ob Faustiani ordinationem mulctatur: clericos sui obtrectatores severe castigat: indigne rursus et immerito vexatur.

Palladius
Aurelianus
accitus,

Cum eodem anno Christi 585, quo jam mox dicta contigerant, Guntchramnus rex adversus Gundobaldum ingentem misisset exercitum, eoque prope urbem Convenas occiso, ac deletis, qui ei adhaeserant, ducibus, Parisios esset iturus confestim Bertchramnum, Palladium, aliosque, qui misero Gundobaldo faverant, episcopos coram delegatis a se praesulibus optimatibusque adesse iussit, factorum suorum causam dicturos. Convenere acciti antistites Aurelianus, ubi Guntchramnus interim subsistebat, illicque ante reliquos omnes, uti S. Gregorius Turonensis lib. viii Hist. Franc. cap. 2 refert, Bertchramnus ac Palladius noster abs deputatis episcopis optimatibusque discussi sunt, cur Gundovaldum suscepissent, cur Faustianum Aquis episcopum ad praerceptionem ejus, quam levissimam iudices vocabant, ordinassent. Quae in eo episcoporum optimatumque conventu ambo attulerint rationum momenta, quae primum sibi objectum crimen diluerunt, nusquam citatus Gregorius memoria prodidit, seu quod hujus liti ordinationem tanti momenti non esse crederet, ut in Francorum, quam scribebat, historia enucleate recensenda esset, seu quod allatas in medium ab utroque illo antistite rationes in vulgus spargi, aut Guntchramnus rex aut ipsemet minime probaret. Ut haec sint, Palladio certe, uti supra numm. 25 et 24 dicta ostendunt, deesse non potuerunt spernenda minime rationum momenta, quibus in recipiendo Gundobaldo omnis coram Deo sceleris purum se fuisse, manifestum redderet.

factorum suorum causam dicit, at allegatis rationibus Guntchramnum non placat,

27 Quod vero ad causam ordinationis Faustiani spectat, hanc... Palladius episcopus (verba rursus S. Gregorii Turonensis sunt) a Bertchramno metropole suo auferens, super se devolvit, dicens: Oculi metropolis mei valde doloribus artabantur, et ego spoliatus et contemptus, invitus ab eo (Gundobaldo nempe, ut Valesius rerum Francicarum lib. 15 pag. 232 exponit) in eo loco adductus sum, non potui aliud facere, nisi quae ille, qui omnem principatum Galliarum se testabatur accipere, imperabat. Verum licet Palladius invitus a Gundobaldo Aquas Tarbellicas adductus fuisset; non propterea tamen, uti et supra diximus, in ordinando praeter Canonum praescriptum Faustiano, omni culpa immunis habendus erat; sed neque, quas in hujus

causa defensionem produxerat, rationes ejusmodi erant, ut inflammatum adversus se regis animum restinguerent. Hinc, teste rursus cit. Gregorio cap. 2, mirum non est, Guntchramnum, uli sanctum principem, cognito Palladii responso, valde commotum fuisse, ita ut (Gregorium rursus audis) vix obtineri posset, ut eos (Palladium nempe et Bertchramnum) ad convivium advocaret cum reliquis, qui Aureliis erant, Galliarum episcopis. At, seu solius S. Gregorii Turonensis, qui plurimum apud regem valebat, deprecatione, seu aliorum etiam episcoporum optimatumque, qui Bertchramni et Palladii praesertim erratum excusare nitebantur, patrocinio et hortatu paulo mitior redditus Guntchramnus, tandem utrique praesuli in conspectum suum venire et convivio interesse indulxit.

28 Prius tamen quam ad mensam suam eos admitteret, ironiis haece verbis, teste ibidem S. Gregorio Turonensi, Bertchramnum compellavit: Gratias agimus, quod sic custodisti fidem generationi tuae. Scire enim te oportuerat, dilectissime pater, quod parens (seu consanguineus) eras nobis ex matre nostra, et super gentem tuam non debueras inducere pestem extraneam (ita Gundobaldum vocat.) Cumque talia et his similia Bertchramnus audisset, eodem teste Gregorio, conversus ad Palladium rex ait: Nec tibi, o Palladi episcopo, nimium sunt gratiae referendae. Tertio enim mihi, quod de episcopo dici iniquum est, pejerasti, mittens indiculos dolo sitate plenos: a me excusabaris (seu, ut alii habent, et te excusabas) per epistolas, et germanum meum (nescio, an ironice Gundobaldus, an sincere Chilpericus rex hic designetur) cum scriptis aliis invitabas. Judicavit enim Deus causam meam, cum ego provocare vos semper, tamquam Ecclesiae patres, studui, et vos circa me semper egistis dolose. Nicasio autem et Antidido episcopis, Ecolismensi nempe et Aginnensi, Bertchramnum subsecutus, dixit: Quid vos, o sanctissimi patres, pro regionis utilitate vel regni nostri sospitate tractatis, edicite. Illis quoque tacentibus, ablatis rex manibus, accepta a sacerdotibus benedictione, ad mensam resedit, laeto vultu et hilaris facie, quae nihil de contemptu suo fuisset effatus.

29 Hactenus jam saepius laudatus Turonensis, ex cujus cap. 5 et 4 etiam discimus, non modo Guntchramnum regem ab episcopis omnibus, ac proin etiam a Palladio sacerdotalem, antequam mensae accumberet, benedictionem accepisse, sed et, post decantatum ab iisdem suo jussu Psalmum Responsorium, Childebertum, adoptivum filium suum, eorum precibus commendasse, haece nempe alisque, quae apud Gregorium eundem cit. cap. 4 exstant, verbis: Unum vos tantummodo, sacerdotes Domini, deprecor, ut pro filio meo Childeberto Domini misericordiam exoretis... Unde, si oratio vestra prosequitur, poterit hic, Domino annuente, regnare. Haec rege dicente, quotquot aderant, episcopos, atque adeo et Palladium coram rege orationem fuisse ad Dominum, ut utrumque regem divina misericordia conservaret; testis est, qui simul aderat, S. Gregorius Turonensis. Tam cito conversus Guntchramni regis animus, tanquam insignis in accumbentes secum antistites comitas, horumque propensa in eum voluntas ac sua pro regni ejus incolumitate preces non leve indicium, Palladium nostrum eosque, qui Gundobaldo adhaeserant, episcopos de perfidia quidem vel perjurio aliquando

ut contra non nisi egre, ac post acerbam a rege exprobrationem ad mensam ejus admittatur;

E

F

illic regi primum bene precatus, pro regni ejus incolumitate Deum orat;

A aliquando apud regem accusatos aut suspectos utcumque fuisse, minime tamen alterutro crimine fuisse vere obstrictos.

qua ex re uti et ex aliis indicis, re ipsa cum ter regi perjurum non fuisse, probatur.

50 Et sane, tametsi Guntchrammus primum sibi in animum induzerit, Palladium eo tempore, quo sui excusandi gratia indiculos seu epistolas ad se dabat, simul aliis litteris nunciis germanum suum ad se invitasse, itaque dolo ac fraudibus usum esse; in eo non minus ab adulatoribus suis antistitumque inimicis delusum fuisse videtur, quam dum hisce credidit, S. Theodorum, Massiliensem episcopum, causam existisse cædis Chilperici germani sui, cum tamen antistes ille extra omnem noxam esset. Adhæc, cum in concilio Matisconensi, de quo infra, discuti debuerit causa Palladii, vereque etiam discussa fuerit, nec tamen ille alterius facinoris, quam illegitimæ Faustiani ordinationis, affinis fuerit inventus; dicendum omnino videtur, revera eum ter regi non pejerasse, contra ac Guntchrammus, plus æquo subinde credulus animoque commotus, ei ante conviviū acerbe exprobat. Ipsa denique, iudice Gregorio Turonensi lib. viii cap. 20 Hist. Franc., divina providentia episcoporum, qui regi illi ob susceptum sine suo peccato Gundobaldum aliæ ejusmodi causas invisæ erant, innocentiam tueri visa est, cum eo tempore, quo multos eorum exilio mulctare cogitabat, gravissimum ei morbum immiserit, qui, quo minus episcopis, quibus iratus erat, noceret, omnino impedivit. Atque hæc dicta sufficiant, ut ne quis Palladium nostrum tribus etiam vicibus reipsa perjurum existisse, ob sancti quidem, ac tunc nimis creduli animoque commoti regis dicta, sibi induci patiat in animum.

B 51 Nunc, unde nonnihil digressi sumus, revertamur. Guntchrammus rex cum Palladio aliisque episcopis, qui Gundobaldum susceperant, eum in modum conviviū tempore egerat, ut eos omnes nulla in re, si Faustiani ordinationem excipias, coram Deo et adversum se deliquisse, aut, si quid contra se admissum erat, id venia dignum censuisse, dici posset: cum sequenti die Dominico, alicujus, ut credibile est, aulici, Palladio infesti, falsis sermonibus circumventus, ita in Palladium rursus exarsit, ac si hic objectis criminibus revera constrictus interque primarios suos inimicos habendus fuisset. Rem his verbis narrat S. Gregorius Turonensis cit. lib. viii, cap. 7: Adveniente quoque die Dominico, rex ecclesiam ad spectanda Missarum solemnia petit: fratres vero consacerdotesque, qui aderant, locum Palladio episcopo ad agenda festa præbuerunt. Quo incipiente Prophetiam, rex interrogat, quis esset. Cumque Palladium episcopum inhiisse pronuntiassent, statim commotus rex ait: Qui mihi semper infidelis et perfidus fuit, ille nunc sacrata verba prædicabit? Egrediar prorsus ab hac ecclesia, ne inimicum meum audiam prædicantem. Et hæc dicens, egredi cœpit ecclesiam.

Paulo post rursus regem sibi infensissimum experitur.

52 Tunc conturbati sacerdotes de Fratrū humilitate, dixerunt regi: Vidimus enim eum convivio tuo adesse, ac de ejus manu te benedictionem accipere; et cur eum nunc rex aspernatur? Si enim scissemus tibi exosum, declinasset utique ad alium, qui hæc agere debuisset. Nunc, si permittis, celebret, quæ cœpit: in posterum autem, si aliquid opposueris, canonice sanctionis censura finiatur. Jam enim Palladius episcopus in sacrarium cum grandi humi-

sed sibi illatam contumeliam moderate fert; at non item

litate discesserat. Tunc rex jussit eum revocari, et sic, quæ agere cœperat, expedit. Nimirum id jam Palladius, tantam moderate ferendo contumeliam, egregiæ virtutis suæ præmium movit, ut, donec ejus causa in synodo aliqua discussa fuisset, ipse interim velut omnium sibi obsectorum criminum insons, dignusque, qui coram rege celebraret, antistes haberetur. Atque utinam, dum vel eodem die vel sequenti ad regis convivium iterato adscitus fuit, pari æquitate animi humilitateque excepisset contumeliosa quædam verba, quæ in eum Bertchrammus, Burdegalsis metropolita, oggessit. At hominem rursus se hic sensit Palladius, atque, ubi vel ob solam regis præsentiam tacere æquum erat, in eum, qui malorum suorum omnium caput et origo erat, probra regerenda duxit; sic, ut non se adulterii, fornicationis ac perjurii, de quibus a Bertchrammo arguebatur, sed eum ipsum Bertchrammum horum omnium reum esse contenderet. Ita enim Gregorii Turonensis verba interpretanda esse suadet tum pia altas Palladii vita, tum dubia metropolitæ istius fama, tum mox subsequens Matisconensem synodum hujus obitus, de quo segg. num. dicitur.

53 Nunc ipsum audiamus Gregorium cit. cap. 7: Cum iterato ad convivium regis Palladius atque Bertchrammus adsciti fuissent, commoti invicem multa sibi de adulteriis ac fornicatione exprobarunt, nonnulla etiam de perjuriiis. Quibus de rebus multi ridebant, nonnulli vero, qui alacrioris erant scientiæ, lamentabantur, cur inter sacerdotes Domini taliter zizania diaboli pullularent. Discedentes itaque a regis præsentia cautiones et fidejussores dederunt, ut decimo Calendæ mensis noni ad synodum convenirent, subituri videlicet coepiscoporum iudicium. Adfuere stato tempore Matiscone Bertchrammus Palladius, aliique plurimi e regno Guntchramni antistites, horumve legati, a quibus Palladii causa canonice discussa fuit. At tantum abest, ut triplicis perjurii, de quo a Guntchrammo, aut adulterii fornicationisque, de quibus a Bertchrammo accusatus fuerat, declaratus fuerit nocens; ut contra in eo dumtaxat reprehensione dignus inventus sit, quod Faustianum Gundobaldi jussu Aquensem episcopum, ut supra diximus, consecrasset. Quid porro in hac causa definitum a Patribus fuerit, ex S. Gregorio Turonensi cit. lib. cap. 20 recitare lubet. Interim, inquit, dies placidi advenit, et episcopi ex jussu regis Guntchramni apud Matisconensem urbem collecti sunt. Faustianus autem, qui ex jussu Gundovaldi Aquensis urbis episcopus ordinatus fuerat, ea conditione removeatur, ut eum Bertchrammus, Orestesque, sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascere, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent.

54 Hanc sibi a Matisconensi synodo impositam mulctam, dubium non est, quin ea, quæ piæ factique pœnitentem episcopum decebat, submissione animi et accuratatione Palladius solverit, ut is, cui ablata sede Aquensi servatus cum nomine episcopatus honos fuerat, honeste seu sine ullo episcopatus dedecore alii posset. Num vero etiam Bertchrammus, Burdegalsis metropolita, et illegitimæ ordinationis auctor, eandem sibi indictam mulctam aliquando persolverit, non immerito dubitari ex eo potest, quod, teste S. Gregorio Turonensi, multo ante elapsam annum, seu mox ut regressus ex Matisconensi synodo fuit, febre cor-

AUCTOR
J. G.

E factam sibi a Bertchrammo falsam variorum criminum exprobationem.]

F

Ex Matisconensi synodo, ubi ob Faustiani ordinationem mulctatus fuerat,

AUCTORE
J. G.

reptus sit, paucisque post diebus spiritum exhilarit, eorum, quæ tum in Guntchramnum, tum in Palladium deliquerat, supremo Judici jam rediturus rationem. Ceterum, quæ in hac Matisconensi synodo, anno Christi 383, ut Sirmondus ostendit, habita, sapienter utiliterque a Palladio æque ac ab aliis 61 episcopis et quindecim episcoporum legati definita sancitaque, quæque et hanc subsequuta sint, hujus loci non est recensere. Quare hæc viddat curiosus lector tom. V Conciliorum Labbei a col. 979, et cit. lib. viii Hist. Franc. a cap. 20. Unum tamen est, quod, utpote ad Palladium singillatim spectans, intactum prætermittere hoc loco visum non est.

55 Cum e Matisconensi synodo in suam diocesim reversus esset Præsul noster, jamque ante compertum haberet, multos e suis clericis, a Berthramno Burdigalensi corruptos, nonnulla conscripsisse, ob quæ non exiguum subierat contumeliam; censuit, extincto jam Berthramno, inimico suo, eorumque clericorum acri defensore, de commisso adversus se a suis clericis peccato æquas penas esse exigendas. Quapropter eos non modo comprehendit, sed et, teste laudato Gregorio

cap. 22, graviter cædi atque exspoliari jussit. Est, qui ea in re eum non parum delicto penam sumpsisse, seu justæ animadversionis modum excessisse, contendit, hujusque suæ opinionis eadem citat Gregorium Turonensem. Verum, tametsi jam mox citatus Historiæ Francorum auctor, illos clericos, nostri Antistitis criminatores, graviter casos, imo et exspoliatos fuisse affirmet; non propterea tamen consequens continuo fit, eos injuria contumeliosque, ac supra quam deliquerant, affectos supplicitis a Palladio fuisse; ut adeo ingratos rebellesque filios pro meritis castigasse potius, quam ulciscendæ injuriæ gratia crudelius in eos sævisse dici debeat.

56 Non hic criminum vivo nostro Antistiti afflictorum finis fuit. Quippe anno fere et medio postquam Mediolanum Santonum reversus esset; sequè totum ad virtutum cultum, sacrorum curam, et Matisconensis synodi decretorum in sua diocesi observationem impenderet, sparsa est per Gallias ac præsertim in Guntchramni regno mendax fama, non tantum quod Fredegundis regina, Guntchramno invisa atque inimica, occultos in

Hispaniam nuntios ad Lewigildum regem, Guntchramni ejusdem hostem, misisset, sed quod legatos illos Palladius, clam tecto receptos inde transmisisset in Hispaniam. Igitur Antestius, qui a Guntchramno Andegavos missus bona Boboloni, seu Beppoloni, referendarii Fredegundis, fisco addixerat, ac dein Nonnichium, Nammetensem episcopum, veluti cædis Domnolæ participem, lacessiverat, Santonas contendit, uti Palladium, velut violatæ rursus fidei reum, comprehenderet. Erant autem eo tempore dies Quadragesimæ sanctæ, uti Gregorius supra sæpe laudatus lib. viii Hist. Franc. cap. 45 scribit, et Episcopus (S. Palladius) in insulam maris, (puta Olarionem vel Radim) orationis causa recesserat. Secundum consuetudinem autem, dum ad Dominicæ cænæ festa ad ecclesiam suam, populo exspectante, rediret, ab Antestio in via vallatur. Qui nec discussa rei veritate dicebat: Non ingredieris urbem, sed exilio condemnaberis, quia suscepti nuntios inimicæ domini nostri regis.

57 At ille, Nescio, ait, quid loquaris. Tamen, quia dies sancti imminet, accedamus ad urbem, decursisque solemnitatibus sanctarum fe-

stis, postea, quæcumque volueris, oppone, rationem a me accipies: quia, quod reputas, nihil est. At ille: Nequaquam, inquit, sed non attinges limina ecclesiæ tuæ, quia infidelis adparuisti domino nostro regi. Quid plura? Tenetur in via Episcopus, domus ecclesiæ describitur, resque diripiuntur. Cives cum homine obtinere non queunt, ut saltem vel celebrata solemnitate Paschali discutiatur. Hisque supplicantiibus, et illo renitente, tandem patefacit vulnus, quod latebat in pectore. Si, inquit, domum, quam intra territorii Biturici terminum habere dignoscitur, meæ ditioni facta venditione subdiderit, quæ flagitatis, facio: alioquin non effugiet manus meas, nisi tradatur in exilium. Metuit negare episcopus: scripsit, subscripsitque, ac tradidit agrum: et sic datis fidejussoribus de præsentia sua ante regem, in civitatem ingredi permissus est. Transactis igitur diebus sanctis, ad regem pergit: adfuit et Antestius, sed nihil de his, quæ opponebat Episcopo, potuit adprobare. Episcopus autem ad urbem redire jubetur, et usque ad synodum futuram dilatatur, si forte aliqua de his, quæ opponebantur, evidentiis possint agnosci.

58 Hactenus laudatus jam sæpe Gregorius Turonensis, qui, cum nusquam aliquid inventum agnitumve fuisse prodatur, quo objectum Palladio crimen evinci poterit, haud obscure eum minime reum violatæ fidei fuisse, significat; idque et synodorum, in Galliis exeunte sæculo vi coactarum Acta, in quibus nulla pariter de evieto hoc ejus crimine mentio fit, non parum confirmant. Quid? Quod vel ex recitata jam mox Gregorii Turonensis narratione non immerito colligas, fuisse inter Guntchramni regis aulicos id genus hominum, qui non alio consilio se æquitati suoque principi addictissimos simulant, Ecclesiæ vero ministros aut violatæ regi fidei, aut aliorum facinorum reos agunt, quam ut addicta ecclesiis bona invadendi occasionem nanciscantur, aut certe eorum partem aliquam, tanquam præstiti insignis obsequii præmium, in se derivent. Ceterum novam hanc, nostro Præsuli instructam calumniam, non esse, contra ac Dionysius Sammarthanus tom. II Galliæ Christianæ col. 1059 contendit, anno circiter 397 innecendam, ex eo liquido patet, quod S. Gregorius Turonensis, in hac certe re omni exceptione major testis, anno duodecimo Childeberti regis, qui cum anno Christi 387 concurrat, hoc factum illiget, uti initio præfati capitis 45 videre est. Perperam igitur idem Sammarthanus cit. loco mox subdit, eodem fere tempore hæc contigisse, quo S. Palladius ad S. Gregorium Papam Leuperculum seu potius Leuparicum, ecclesiæ suæ presbyterum, misit, ut ab eo peteret reliquias, et redditus voti composuit. Id enim anno demum 396 contigisse, sequenti §, quo novissimam, transactæque biennio ante longe dissimilem, vitæ Palladii partem prosequemur, ex ipsa S. Gregorii Papæ infra citanda epistola manifestum fiet.

* i. e. ab homine scilicet Antestio

quam in rem nonnulla hic observantur.

Deviolata regi fide rursus accusatus,

* alias Cui

indigne injusteque a regis aulico vexatur:

§ IV. Reliquium vitæ tempus Sanctus eximie pietatis operibus impendit : varias exstruit ecclesias : sanctorum reliquias honorifice transfert. Ei S. Gregorius Magnus S. Augustinum, in Angliam directum, commendat. Ejus emortuale tempus nupsiam præcise definitum.

Ad suos e Maticonensi synodo jam ante reversus Palladius, non modo Quadragesimali tempore, prout ex Gregorio Turonensi, num. 56 laudato, vidimus, orationis causa, sed et, uti dubitari via potest, sæpe etiam alias, agenda de admissis noxiis penitentia ergo vel in vicinam maris insulam, vel in alium ab omni hominum consuetudine disjunctum locum, sibi Deoque vacaturus, secessit. Neque his contentus, ampliando Dei Cæliumque cultui, exstruendis sacris ædibus, collocandis honorifice Sanctorum reliquiis, aliisque eximie pietatis operibus, quod sibi reliquium vitæ tempus erat, sollicitè juxta ac indefesse impendit. Hæc nos partim docent jam sæpissime laudatus Gregorius Turonensis, Venantius Fortunatus, S. Gregorius Papa I et Santonensis ecclesie Lectioes S. Palladio propriæ. Et quidem, quod ad divini cultus augmentum sacrarumque ædium erectionem attinet, testis est idem S. Gregorius Turonensis lib. iv de Miraculis S. Martini Turonensis episcopi, cap. 8 col. 1120, Palladium anno quatuordecimo Childeberti regis, seu anno Christi 589, in honorem S. Martini Turonensis basilicam apud Santones divino nomini exstruissè, atque, ut ea ejusdem Sancti ditaretur reliquiis, apud Turonenses precibus instituisse, nequaquam irritò, uti ex Gregorio Turonensi colligi potest, tam pio sanctoque ejus conatu.

B et S. Martino Ep. ecclesiam erigit, ejusque reliquiis ditat;

C 40 Ipsum hunc auctorem factum hoc enarrantem sisto. Præsentem vero anno (de anno quatuordecimo Childeberti regis, uti ex cap. 6 patet, Turonensis hic loquitur) Palladius, Santonicæ urbis episcopus, hujus sancti confessoris (S. Martini) reliquias petiit. Construxerat enim in ejus honorem basilicam, quam his pignoribus consecravit, meruitque ibi suscipere miracula, quæ sæpius urbs propria (Turonensis) habet experta. Nam post duorum aut trium mensium curricula litteras ejus accepit, in quibus indicavit, tres paralyticos contractis pedibus advenisse (nempe Mediolanum Santonum), qui statim ut in basilicam (a S. Palladio erectam) ingressi orationem fuderunt, directis vestigiis, sanitati sunt redditi. Duo cæci in eo loco lumen recipere, facta oratione, meruerunt, et amplius quam duodecim a febre frigoritica detenti, depulso tremore, convalescerunt. Ita illo ex datis ad se a Palladio nostro litteris, quibus hic, dum de transmissis ad Santonenses S. Martini episcopi reliquiis debitas grates egit, facta ad illas

opera Dei revelare et confiteri, honorificum duxit.

41 Eodem circiter tempore, vel saltem post Maticonensem synodum, quidquid oppositum sentire videatur Saussayus, ædificatam a Palladio nostro fuisse S. Stephani apud Santones basilicam, vel idcirco probabilis existimo, quod ab ejus episcopatus initio, ac vel maxime sub Gundobaldo subsequenteque fere biennio turbulentior fuerit, vel Gallicarum, vel propriarum Palladii rerum status, quam ut exædificandis basilicis operam secure collocaret. Ut sit de ipso, quo S. Stephani basilica exstructa fuerit, anno; factum ipsum Venantius Fortunatus, Sancto nostro æqualis, Lib. 1, Carm. 5, quo et Sancti Protomartyris laudes simul celebrat, hæc versibus certum reddit.

Gloria celsa pios Domini circumdat amicos,
Quorum diffusum vivit in orbe decus.
Pertulit hic Martyr pro Christo Orientis in axe,

Ecce sub Occasu templa Beatus habet.
Fundatus virtute Dei de morte triumphans
Except lapides, cui petra Christus erat.
Gens Judæa ferox, Stephanum, quem perdere

credis,
Etsi carne, tamen nescit honore mori.
Ille tenet palmam meritis, tu crimine pœnam;

Possidet ille polos, tu magis ima petis.
Hæc sacra Palladius Levitæ templa locavit,
Exstet ut inde sibi non peritura domus.

42 Porro hanc S. Stephani ecclesiam Sammarthanus supra laudatus cit. tom. II col. 1095, eandem illam esse censet, quæ in Santonensi suburbio sita erat, in quam S. Eutropii, primi Santonensis episcopi et martyris, de quo apud nos ad diem 50 Aprilis a pag. 755 actum est, sacrum corpus translatum fuit, quæque postea S. Eutropii nomen obtinuit, atque in monasterium Ordinis S. Benedicti dein conversa est. Ast an hæc omnia recte? Ad stabilendam quidem primam, eamque, quæ huc facit, assertionem, laudat citatus scriptor Gregorium Turonensem lib. de Gloria Confessorum cap. 56; at perperam; cum illo libro ac capite altissimum de S. Eutropii ac S. Stephani ecclesia sit Gregorii silentium. Fortasse voluit Sammarthanus Gregorii caput 56 de Gloria Martyrum citare, ubi de S. Eutropii martyrio ecclesieque in ejus honorem erecta ex professo agit. At neque illic Gregorius quidquam indicat, unde S. Stephani ecclesiam in suburbio Santonensi a Palladio exstructam, aut illam cum S. Stephani basilica eandem esse, utcumque conicias. Accedit, quod ecclesiam, in quam S. Eutropii corpus ex obscuro, quo diliterat, loco delatum fuit, non in S. Stephani sed in ipsius S. Eutropii honore ædificatum fuisse, S. Gregorius cit. cap. 56 de Gloria Martyrum discrete tradat; ac denique, quod cap. 54 de Gloria S. Stephani agens, nullam de erecta in ejus honorem basilica mentionem ingerat. Ut adeo nesciam, an non multo majori jure ecclesia illa, quam Venantius Fortunatus a Palladio nostro ædificatam celebrat, ab ea, de qua Gregorius, mox partim describendus, agit, basilica, omnino diversa esse statui possit.

45 Ipsa modo Gregorii Turonensis verba, quibus, tum Palladio S. Eutropii mortis genus innotuisse, tum ab eo hujus sacrum corpus in ædificatam apud Santones in ejus honorem basilicam honorifice translatum, narrat ex cit. capite 56

AUCTORE
J. G.

eo verisimiliter tempore basilicam S. Stephano M. exædificavit,

que ab illa, quæ S. Eutropii nomen gessit, diversa videtur :

F

hujus S. Eutropii mortis genus cognoscit, corpus transferri curat;

AUCTORE
J. G.

de Gloria Martyrum recitemus. Quia, inquit, eo tempore (quo nempe S. Eutropius martyr occubuit) instante persecutione, neque digno loco sepultus, neque a Christianis debito honore veneratus est, valde datum est oblivioni, eum (S. Eutropium) martyrem fore: quod hoc ordine traditur revelatum. Post multa annorum spatia (ex quo nempe martyrium subierat) in ejus honore basilica aedificata est, expletoque opere, Palladius, qui tunc sacerdotalis Ordinis cathedram regabat, convocatis abbatibus, sacros cineres in locum, quem praepraverat, transferri studuit. Quod cum factum fuisset, duo ex abbatibus, reserato opertorio, sanctum corpus adspiciunt, contemplanturque cicatricem capitis, qua in parte defixum fuerat securis acumen. Sed ne praesens visio duceretur in inritum, etiam spiritualis haec doctrina commonuit, scilicet cum sequenti nocte stravissent sacerdotes membra quieti; apparuit per visum his duobus, dicens: Cicatricem, quam contemplati estis in capite, scitote, me per eam martyrium consummasse: et ex hoc, quod martyr esset, innotuit populis, quia non aderat Historia passionis. Ita laudatus jam saepe Gregorius, ex quo, quod hic obiter dictum sit, intelligimus, S. Eutropii ecclesiam, in quam expleto Palladius opere, inque locum, a se ad id praepratum, sancti hujus martyris corpus deferri curavit, ab ea, quam Leontius Burdigalensis, teste Venantio Fortunato lib. 1 Carm. 15, Burdigalae renovavit, omnino esse diversam.

S. Martini
abbatis sepul-
crum decen-
tiori loco non
sine prodigio
collocat.

44 Ad alia nunc S. Palladii pietatis documenta progrediamur. S. Martinus, Santonicae urbis abbas, (verbis S. Gregorii Turonensis lib. de Gloria confessorum cap. 37 fere utor) S. Martini, Turonensis episcopi, ut ferunt, discipulus, apud vicum urbis Santonensis in monasterio, quod ipse post magistri dogmata aedificarat, in pace sat dudum quieverat; jamque ad ejus tumulum quidam manus contractas deferens retulerat sanas; alius, qui exustis febre nervis, poplitis intortis, gressu caruerat, ut ad sepulcrum sanctum prostratus erat, novum robur sumens, ariditate sublata, incolumis fuerat relatus. Haec ergo aliaque forsane ejusmodi oblenta beneficia expendentem Palladio visum est non ferendum diutius, ut tam gloriosi abbatis sepulcrum antiquo minusque ei honorifico loco consisteret. Quapropter in decentiorem locum illud transferre pius Praesul decrevit, convocatis, qui illud secum perficerent, aut solemnem pompam interessent, compluribus dignitate praestantibus viris. At caeptis primum obstitit Deus; incertum, quae de causa. Tandem vero, ut laudatus Gregorius subdit, hujus sepulcrum Palladius episcopus, cum non valisset cum multis, opitulante adjutorio confessoris (S. Martini abbatis) cum quinque abbatibus movit, composuitque, quo voluit.

Duorum san-
cte mortuo-
rum tumulus,
quem honesti-
ori loco re-
ponere nite-
batur,

45 Simile quid Antistiti nostro eodem circiter tempore accidisse, idem Gregorius Turonensis eodem lib. cap. 60 testatur, ex quo rursus, quantopere Palladius diligeret decorem domus Dei, Sanctorumque cultus augmentum, intelligi datur. Rem totam ejusdem scriptoris verbis recenseo. Haud procul ab hujus (S. Troiani nempe Santonensis episcopi, de quo praecedenti cap. egerat) confessoris aede erat oratorium parvulum, et in angulo, unde arcus oriebatur, erat magnus sarcophagus, in quo ferebatur, sepultos

fuisse duos, sponsum scilicet et sponsam, (diversos ab iis, qui apud nos die 25 Maji SS. Duomantes vocantur) qui post baptismum in albis positi, a seculo discesserant: hos etiam affirmabat antiquitas, fuisse ex genere sancti Pictaven-
sis Hilarii. Hoc ergo sepulcrum tali in loco situm, non modo pervium arcebat ingredientium, verum etiam, qualiter paries, qui ab stillicidio infusus fuerat, emendaretur, quia esset contiguus, inhibebat. Qua de causa Palladius, Pontifex civitatis, qui ex genere quondam divitis Palladii descenderat, removere ipsum a loco summo nitebatur studio, ita ut, conjunctis amplius trecentis viris, cum funibus trahere et vectibus impellere conaretur, positis jam lapidibus, super quos hic sarcophagus locaretur.

46 Denique impenduntur totae vires trahentium, sed non valent mutare * sepulcrum: frons cuncta sudore perfunditur, sed opus validum non impletur: voces dantur hortantium atque dicentium: Eia, age, trahere funem, sed non movetur omnino sepulcrum. Quid plura? Lassantur omnes in opere, et, intercedente nocte, petunt cuncti dare quietem. Illicet ubi transactis nocturnis tenebris, novum inluxit mane, anxius cogitatione Sacerdos (S. Palladius) rogat iterum procedere suos ad oratorium, ipse anticipans cunctos; ingrediensque invenit ipsum super ipsos, quos composuerat, lapides, omni firmitate subsistere. Admiransque Dominum glorificat, qui potenti virtute perfecti, quod manus humana nequivit. Horum tamen nomina nulli sunt revelata. Haecenus Turonensis, in cujus postrima verba adnotat Ruinartius, nullam esse horum apud Santonas memoriam, ignorari quoque oratorii situm, sicut et ecclesiam S. Troiani, cujus nullum superest vestigium. At saltem bene habet, quod et hoc S. Palladii pietatis documentum S. Gregorius in litteras miserit, firmissimis quibuscumque aedificiis diuturniores.

divinitus
transfertur.
* an non forte
legendum
movere?

47 Dum his aliisque sanctis operibus pius Antistes indefessus instabat, incessit ejus animum cupido insignem aliquam Santonensi in urbe in SS. Petri et Pauli nec non Laurentii ac Pancratii martyrum honorem exstruendi ecclesiam, in eaque collocandi tredecim altaria, quae ex jam tum antiquo ecclesiae more Sanctorum reliquias continerent, seu sepulcrorum vice iis essent. Igitur, uti ex Epistola S. Gregorii Magni, anno Christi 596 ad S. Palladium data, intelligimus, Leuparicum ecclesiae suae presbyterum, Santonensis Praesul Romam direxit, qui suo nomine ab eodem summo Pontifice praedictorum quatuor Sanctorum reliquias expeteret, dicandis Deo in eorum honorem altaribus inserendas. Annuit piis hisce Palladii votis S. Gregorius Magnus atque eidem Leuparico epistolam ad eum perferendam dedit, quam huic loco integram inserere, abs re fore, non arbitror.

Insignem 15
altaribus ec-
clesiam erigit.

48 Hisce verbis tom. V Concil. Labbei col. 1240 concepta est: Gregorius Palladio episcopo Santonis. Veniens lator praesentium Leuparicus presbyter insinuavit nobis, fraternitatem vestram ecclesiam in honorem beatorum Petri et Pauli Apostolorum, nec non Laurentii atque Pancratii martyrum construxisse, atque illic tredecim altaria collocasse, ex quibus quatuor necdum dedicata comperimus remansisse, ob hoc, quod supradictorum Sanctorum reliquias illic collocare, Deo annuente, disponitis. Et quia reliquias sanctorum Petri et Pauli nec non Laurentii

In quibus
Sanctorum
reliquias
collocat:

A rentii atque Pancratii martyrum cum veneratione præbimus, hortamur, ut eas cum reverentia suscipere et collocare, auxiliante Domino, debeatis; provisuri ante omnia, ut servantibus ibidem non debeant alimoniarum deesse suffragia. *Ejusdem argumenti epistolam per eundem Leuparicum ad Brunichildem, Francorum reginam, deferendam scripsit Gregorius Magnus, datam, uti Cointius ad annum Christi 596 et editores Benedictini tom. II Operum S. Gregorii Magni col. 828 recte docent, Indictione quarta-decima CPolitana, atque adeo anno Christi 596, ad mensem Septembrem nondum provento.*

in S. Vasii honorem ecclesiam et cenobium extruit.

B *49 Eo circiter tempore aliud hæc eximie pietatis operibus non impar edidit Palladius, uti Officii ejus Lectio sexta et S. Vasii Martyris Acta tom. II Aprilis pag. 424 edita, affirmant. Sanctus ille martyr, quem et Vasionem, Vassium, Wasassium et Bassium etiam vocari, Henschenius cit. tom. pag. 424 adnotat, circa annum Christi 500 a cognatis suis, moleste ferentibus, quod bona sua pauperibus erogaret, subornatis eruentis ministris occisus fuerat; ejusque corpus cum a Naumancio inimico ejus igne cremari non potuisset, a quodam Francone, nobili et religioso viro, prope fluvium Carantonum, qui urbem Santonum alluit, juxta viam publicam fuerat tumulo conditum. Cum autem illic sæculo fere integro jacuisset, ejusque temporis decursu multa ad ejus tumulum patrata fuisse miracula, S. Palladius pro comperto haberet, inito cum Santonensibus consilio, noctem integram in Dei laudibus ad ejus sepulcrum traduxit; neve diutius loco minus digno sancti martyris corpus delitesceret, basilicam, suo rursus ære, ut ejus pinguis hæreditas munificentissimæ liberalitas fide dignum reddidit, ædificatam, supremo Numini in ejusdem S. Vasii honorem consecravit; utque diu nocteque divinæ laudes illic concinerentur, ecclesiæ huic cenobium, abbati monachisque incolendum, adjunxit, quod Dionysii Sammarthani tempore prioratus erat abbatie de Cellis diocesis Pictavensis, quem haud procul a Tallesburgo ad dexteram Carantoni fluvii ripam situm esse, citatus Henschenius pag. 425 adnotavit.*

Et S. Gregorius Magnus epistolam scripsit.

C *30 Fecerunt haud dubie tam pia tamque multiplicia S. Palladii præclara opera, partaque jam non in Galliis tantum, sed et in Italia sanctitatis fama, ut S. Gregorius Magnus, S. Augustinum, Anglorum apostolum, cum sociis in Angliam a se missum, eidem Santonensi episcopo nostro commendandum existimavit. Nimrum, tametsi per Santonensem diocesim S. Augustinum fors non transiturum nosset Pontifex, tamen quia vel Palladium apud Theodoricum regem, Cabilone residentem, multum valere, vel directis a se in Angliam viris apostolicis plurimum consilio seu opera prodesse posse, reque ipsa profuturum, censebat, ad eum, ut Cointius ad annum 596 num. 14, pag. 445 recte docet, epistolam illam dedit, quæ cit. loco atque apud Chesnium tom. I Scriptorum pag. 893, apud Labbeum cit. tom. Concil. col. 1244 et in Duacena Operum S. Gregorii editione tom. IV col. 186, his verbis concepta est: Gregorius Palladio episcopo de Santonis, Pelagio de Turonis et Sereno de Massilia, episcopis Galliarum, a paribus.*

31 Licet apud sacerdotes, habentes Deo placitam charitatem, religiosi viri nullius commen-

ditionis indigeant; quia tamen aptum scribendi tempus ingessit, fraternitati tuæ nostra mittere scripta curavimus, insinuantes, latorem præsentium Augustinum, servum Dei, de cujus certi sumus studio, cum aliis servis Dei illuc nos pro utilitate animarum, auxiliante Domino, direxisset. Quem necesse est, ut sacerdotali studio sanctitas vestra adjuvare, et sua ei solatia præbere festinet. Cui etiam ut promptiores ad suffragandum possitis existere, causam vobis injunximus subtiliter indicare, scientes, quod ea cognita, tota vos propter Deum devotione ad solatiandum, quia res exigit, commodetis. Candidum præterea presbyterum, communem filium, quem ad gubernationem patrimoniali ecclesiæ nostræ transmisimus, charitati vestræ in omnibus commendamus.

32 Et quamquam in Mss. codicibus quos Benedictini Operum S. Gregorii Magni editores secuti fuerunt, Palladii nostri nomen non compareat, propterea tamen, hanc ad eum a S. Gregorio Magno epistolam scriptam non fuisse, consequens minime fit, quandoquidem alii Mss. codices supraque laudatæ editiones Palladium diserte referunt, magisque verisimile est, in Mss. codicibus, quibus usi sunt Parisienses Benedictini, aut libroriorum imperitia aut oscitantia omissum Palladii nomen fuisse, quam a variis aliis fuisse in epistolæ inscriptionem perperam ac dedita opera Palladium intrusum. Reliquum est, ut, cur in inscriptione epistolæ hæc scripta dicatur a paribus, causam exponam. Non posse eam propterea scriptam dici a paribus, quod hujus exemplar apud se retinuerit S. Gregorius, ne forte, uti antiquus quidam tom. II Operum S. Gregorii edit. Paris. col. 508 contendit, cassaretur vel corrumperetur epistola sua in itinere; ex eo liquet, quod, si hæc subsistat ratio, omnes omnino S. Gregorii Magni litteræ dici deberent scriptæ a paribus; cum tamen non, nisi paucissimæ, ejus epistolæ a paribus scriptæ notentur. Quapropter, uti Cangius in Glossario verbo Appar fere censet, existimaverim, his vocibus indicari, epistolam ternas pari tenore, seu eodem exemplo conscriptas fuisse, unamque singulis illis episcopis, Palladio nostro, Pelagio Turonensi et Sereno Massiliensi, quibus alias generatim in Registro epistolarum S. Gregorii inscribuntur, ab eodem Gregorio Magno fuisse missam, ut adeo, quæ a paribus scripta dicitur epistola, ab hodiernis encyclicis vix aut ne vix quidem differre dici queat.

33 Ceterum, quam diu post annum Christi 596 S. Palladius ecclesiam suam optime regere perrexerit, seu quo demum tempore, postquam gregem suum tam suis opibus, quam monitis verbisque salutiferis, fovisset, essetque jam non modo virtutibus, sed et, si Santonensi Lectioni sextæ fides est, miraculis plenus, obdormierit in Domino, nulla, quæ quidem vidi, definiunt vetera monumenta; imo nec quidquam indicant, unde ejus episcopatus finis sat prope erui vel plausibili conjectura posset. Hinc latiori modo ejus ad Superos transitum forte sub annum 600 in margine supra notavi, incertus, an ante sæculi sexti exitum, an vero non ante septimi annum decimum ac fortassis vigesimum, purgatum jam omnino penitentis lachrymis multisque pietatis operibus animam in manus reddiderit sui Creatoris.

AUCTORE J. G. qua S. Augustinum in Angliam directum commendavit.

* al. patri-monioli

in quam epistolam quædam observantur.

F Incertum, quot præcisè annis S. Palladius post an. 596 in viciis fuerit.